

RASİM ÖZDENÖREN'İN ÖYKÜ ANLAYIŞI

Abdullah HARMANCI

Konya Bilim ve Sanat Merkezi Türkçe Öğretmeni

ÖZET

Bu makalede, öykü ve denemeleriyle 1970'lerden itibaren edebiyatımızda kendine önemli bir yer edinen Rasim Özdenören'in, kitaplarında, dergi ve gazetelerde dağınık halde bulunan "öykü" türüyle ilgili düşünceleri derlenmiş ve bu düşünceler belli başlıklar altında tasnif edilmiştir. Yazarın öyküye getirdiği tanım, dilimizde söz konusu türün adlandırılmasıyla ilgili tartışmalara yaklaşımı, bu türe yüklediği derin anlam, genelde yazıyla özelde öyküyle hedefledikleri, öykünün ve bir anlamda kendi öyküsünün yöneldiği konular, türün boyutları, yoğunluğu, iç mantığı, diğer edebi türlerle ilişkisi, yazara göre değişen dünyada, gelişen teknoloji karşısında öykücünün takınması gereken tavırlar, edebiyatı diğer sanatlara karşı özgün kılan özelliği... gibi meseleler üzerinde durulmuştur. Anlaşılacağı gibi, Özdenören'in "öykü anlayışı", yazdığı öyküleri üzerinden değil, bu türle ilgili düşüncelerinden hareket edilerek tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rasim Özdenören, öykü, öykü anlayışı.

ABSTRACT

Rasim Özdenören's Concept of Short Story

In this article, opinions related to "short story" type that are dispersedly existing in the books, journals and newspapers of Rasim Özdenören who made a significant impression in our literature since 1970s with his stories and essays have been compiled, and these opinions are classified under some titles. In addition, it has been discussed some topics, such as definition that author provided for story type, his approach to discussions related to naming the short story type in our language, deep meanings he attributed to short story, things he aimed generally with article and particularly with short story, topics which the short story and in a sense his short story have tended to, and dimensions, intensity, internal logic of short story and its relationship with other literal types, attitudes that a short-story writer must assume against advancing technology in the changing world, feature of literature that makes it original to other arts etc. As it is seen, it was attempted to determine Özdenören's "concept of short story" not on the stories he wrote, but just by acting from opinions he mentioned about short story.

Key Words: Rasim Özdenören, Short Story, Concept of Short Story.

GİRİŞ

"Hikaye", "kısa hikaye", "küçük hikaye" gibi terimlerle de adlandırılan öykü türü, edebiyatımıza Tanzimat döneminde girmiş, Emin Nihat, Ahmet Mithat Efendi, Recaizade Mahmut Ekrem, Nabizade Nazım, Samipaşazade Sezai, Halit Ziya gibi kalemlerin elinde giderek incelenmiş, işlenmiş ve bu isimlerin ardından

gelen öykücülerin eserleriyle müstakil kimliğini kazanmıştır.¹ Edebiyatımıza Batıdan gelmiş olan öykü için, belirttiğimiz gibi, “hikaye”, “kısa hikaye”, “küçük hikaye” gibi adlandırmalar yapılmış olsa da, bugün edebiyat kamuoyunun “öykü” ve “hikaye” terimlerine farklı anlamlar yükleme çabasında olduğu, Batı edebiyatlarından bizim edebiyatımıza gelmiş olan ve İngilizce karşılığı “short story” olan edebi tür için “öykü”, geleneksel dönemlerde yazılmış ya da anlatılmış olan anlatıların tamamı içinse “hikaye” denildiği görülmektedir. Bu makalede, bu eğilime uygun olarak, öykü terimi tercih edilecektir.²

Rasim Özdenören, 1940'ta Maraş'ta doğmuş, İ.Ü. Hukuk Fakültesi'ni ve İ.Ü. Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirmiştir. Pek çok düşünce eseriyle de dikkat çekmiş olan Özdenören, edebiyat sahasındaki şöhretini öykü kitaplarıyla sağlamış, 1967'de yayımladığı *Hastalar ve Işıklar*'dan, 2009'da yayımladığı *İmkansız Öyküler*'e kadar on öykü kitabına imza atmıştır.³ Necip Fazıl, Sezai Karakoç ve Nuri Pakdil'le birlikte edebiyat faaliyetleri içinde bulunan Özdenören, Ahmet Kabaklı'nın “Yeni İslamcı Akım”⁴ dediği edebi hareketin⁵ içinde yer almış, gerek yazdığı öykülerle, gerekse sanat, edebiyat ve öykü türü üzerine ileri sürdüğü görüşleriyle kendinden sonraki kuşakların öncülüğünü yapmıştır.

Ruhun Malzemeleri, Köpekçe Düşünceler ve Yazı, İmge ve Gerçeklik adlı kitaplarında ve kendisiyle yapılan söyleşilerde öykü türü üzerine ileri sürdüğü görüşlerini belli alt başlıklar halinde sınıflandırmayı ve bir anlamda sistematize etmeyi amaçladığımız bu makalede, aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır: Yazar öyküyü nasıl tanımlamaktadır? Bu edebi türün dilimizdeki adlandırmalarından hangisini tercih etmektedir? Edebiyatın ve öykünün derin anlamı ve nihai amacı hakkında ne gibi düşüncelere sahiptir? Öykülerinde ne gibi konuları incelemektedir? İslami hassasiyetlere sahip öykücülerin neleri yazıp, neleri ya-

¹ Konuyla ilgili olarak şu kaynaklara bakılabilir:

* Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, 5. bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul 1990, s. 80.

* Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. 2, MEB Yayınları, İstanbul 1997, s. 794.

* Cevdet Kudret; *Edebiyatımızda Hikâye ve Roman 1*, 2. bs., Ankara 1977, 145.

* *Konya Öykü Günleri 1*, Sempozyum Kitabı, Konya 2004, s. 55.

² Konuyla ilgili bk. Mehmet Harmancı, “*Kargaşadan Kavramsala Kısa Öykü*”, *Hece Öykü*, Sayı: 1, Şubat Mart 2004, s. 67 vd.

³ Rasim Özdenören, *İmkansız Öyküler*, İz Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 2. Rasim Özdenören'in diğer öykü kitaplarının ilk baskıları için bk.

Hastalar ve Işıklar, Fatih Yayınevi, İstanbul 1967.

Çözülme, Edebiyat Dergisi Yayınları, Ankara 1973.

Çok Sesli Bir Ölüm, Edebiyat Dergisi Yayınları, Ankara 1974.

Çarpılmışlar, Akabe Yayınları, Ankara 1977.

Denize Açılan Kapı, Akabe Yayınları, Ankara 1983.

Kuyu, İz Yayıncılık, İstanbul 1999.

Ansızın Yola Çıkmak, İz Yayıncılık, İstanbul 2000.

Hışırta, İz Yayıncılık, İstanbul 2000.

Toz, İz Yayıncılık, İstanbul 2002.

⁴ Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, C. 3, 3. bs., Türk Edebiyatı Yayınları, İstanbul 1974, s. 669 vd.

⁵ Ahmet Kabaklı'nın “akım” dediği bu oluşum, acaba ne şekilde adlandırılmalıdır? “Akım”, “hareket”, “ekol”, “grup”, “topluluk” terimleriyle ilgili yetkin bir tartışma için bk. Öztürk EMİROĞLU; *Türkiye'de Edebiyat Toplulukları*, 2. bs., Akçağ Yayınları, Ankara 2003, 33 vd.

zamayacakları konularında görüşleri nelerdir? Öykünün boyutları ve yoğunluğu, çoğul okumalara açık olması ve diğer edebi türlerle ilişkisi konularında neler düşünülmektedir? Ona göre öyküde inandırıcılık nasıl sağlanacaktır? Gelişen teknoloji, değişen dünya; edebi eserleri, özelden öykü türünü nasıl etkilemektedir? Hızla gelişen sinema dilinin renkliliğine karşı, edebi dil, kendi varlığını nasıl korumalıdır?

Şimdi, Özdenören'in öykü anlayışını bu sorular ışığında açıklamaya çalışacağız:

RASİM ÖZDENÖREN'İN ÖYKÜ ANLAYIŞI:

1. Tanımlama ve Adlandırma

Rasim Özdenören, öyküyü "anlatmak" şeklinde tanımlamaktadır.⁶ 1980 yılında yazmış olduğu bir yazıda, öyküye yeni yeni heveslendiği günlere atıfta bulunarak, "Öykünün öykü anlatmaktan ibaret bir iş olduğunu anlamıştım. Olay bu denli yalındı. Aynı düşünceyi şimdi de savunuyorum."⁷ demektedir.

Özdenören, öykü türüne merak sardığı ve ilk kalem denemelerine giriştiği günlerde, Ömer Seyfettin öykülerini yoğun olarak okumuş, onun gibi yazmaya çalışmış, ancak zamanla başka öykücülerle, başka öykü biçimleriyle karşılaştıkça, ilk örnek aldığı sanatçıya dudak bükmeye başlamıştır. Buna rağmen, yazar, öykü yazmanın da kendine özgü kurallarının olduğunu ve bunu Ömer Seyfettin'den öğrendiğini belirtme gereği hissetmiştir.⁸ Serim-düğüm-çözüm kalıbıyla, başı sonu belirli öyküler yazan Ömer Seyfettin'in daha çok "olay öyküsü" olarak bilinen tarzı, genç yazarı tatmin etmemiş ve Özdenören'in arayışlar içine girmesini sağlamıştır. Aşağıdaki satırlar, bu arayışların, yazarı daha erken yaşlardayken, "ân" öyküsü olarak adlandırılabilir bir tarz ile buluşturduğunu göstermektedir:

"Klasik tarz içinde, geleneksel öykü tarzını benimseyerek yola çıktık. Bu tarzın örneği ise bizim dönemimizde Ömer Seyfettin idi. Ömer Seyfettin tarzında (...) onlarca hikâye yazdık. Belki yüz civarında. Aylarca her gün hikaye yazıyorduk. Kendime özgü ilk hikayeyi yazmaya çıktığımda şu temmuz güneşinin bir insanı ne kadar sıktığını anlatayım dedim. (...) Daha yazmaya başlarken dedim ki bu hiç de Ömer Seyfettin'inki gibi olmuyor. Yani başlangıç, serim-düğüm şemasına uygun düşmüyor. Pat diye başlıyor bir yerinde de kesiliyor. Arada da temmuz sıcağından bunalmış bir kişinin sıkıntılarını anlatıyoruz. (...) Sonra da ben bunu bir şiar haline getirdim. Dedim ki sen bir anın öyküsünü yaz, bir bakışın öyküsünü yaz, bir gülüşün öyküsünü yaz."⁹

⁶ Ali Haydar Haksal, "Rasim Özdenören'le Öyküsü ve Sanatı Üzerine Bir Konuşma", *Yediiklim*, Sayı: 107-108, İstanbul, 1999, s. 67.

⁷ Rasim Özdenören, *Ruhun Malzemeleri*, Risale Yayınları, İstanbul 1986, s. 141.

⁸ Aynı yer.

⁹ Cevdet Karal, Ömer Erdem, "Rasim Özdenören'le", *Kaşgar*, Sayı: 20, İstanbul, 2001, s. 161.

“Ân”ın anlatımı olarak adlandırabileceğimiz bu öykü tarzını, yazar 2009’da yayımladığı *İmkansız Öyküler* adlı kitabına kadar sürdürmüştür.¹⁰ Nitekim kendisiyle yapılan bir söyleşide “Ben, kişinin yaşadığı anları anlata anlata bitiremedim... Üstelik elli yıldır bu işin üstündeyim...” demektedir.¹¹ Özdenören, “ân” kavramı üzerine açıklamalar yapmış, gerek dar anlamıyla, gerekse kendi öykülerinde karşılık bulan derin anlamıyla “ân”ı izah etmeye çalışmıştır:

“Ân, dar anlamıyla, bir yok zamandır. Ânın, gerçeklikte tekabül ettiği bir karşılığı mevcut değildir. Çünkü ân, zamanın, geriye götürülemez olan ve gerçeklikte bulunmayan son dilimidir. O, ancak, bir matematik terimi olarak kavranabilir. Ve mekâna nispetle nokta ne ise, zamana nispetle ân da odur diyebiliriz. Bu böyle olmakla birlikte, öykü yazarken bizim yüz yüze kaldığımız bir başka gerçeklik çıktı karşımıza. Biz, bir insanın yaşadığı bir ânı ifade etmeye çalışırken şu durumla karşılaştık: insanın yaşadığı o bir anlık yaşantı parçası, tarihsel olarak onun geçmişinden kopuk olarak tezahür etmiyor; bilakis, o ân, kendi geçmişini -kendi tarihini- kendi bağrında taşıyor. Diyelim ki, insanın yüzünde belirmiş olan bir anlık tebessümü resmetmek istiyoruz, o tebessüm, fotoğrafta olduğu gibi, geçmişinden yalıtılmış olarak orada durmuyor. O tebessüm, o kişinin o âna değin yaşadığı bütün bir geçmişini kapsıyor. Biz, geriye dönüşlerle, ileriye geçişlerle -ki buna bir bakıma kişinin bilinç altı diye de bakabiliriz- kişinin o anda yüzünde belirmiş olan tebessümün anlamına ulaşmaya çalışırız. Bundan koskocaman bir öykü çıkartılabilir.”¹²

Aynı konuşmada, Rasim Özdenören, “ân”ı anlatmanın önemine değinerek, “Ânı anlatma çabası, sizi, sonuçta, gerçekliği bütün veçheleriyle göstermeye zorluyor; hem de, boş lafa meydan bırakmadan...”¹³ demiştir. Özdenören’in şu satırları da, meseleyi anlamamızı kolaylaştırmaktadır: “Bana göre öykü yazmak böyle bir şey olmalı: bahçesinde gül devşiren bir kadının dışardan bir bakmayla anlatmaya değer bir yanının bulunmadığını sanabiliriz. Ama öykücü, o durağanlığın, devinimsizliğin, başı ve sonu belli olmayan bir gül toplama sürecinin içinde, dahası o sürecin bir tek ânı içinde bütün bir hayatın gizli bulunduğunu bize gösterebilir.”¹⁴

Özdenören, “anlatmak” fiilini ve “ân”ı ön plana çıkarırken, edebiyat teorisi kitaplarında, öykü türü için yapılan “olmuş veya olması mümkün olan şeyleri anlatan bir tür” tanımlamasının kısıtlayıcı olduğunu ve öykünün “olmamış veya olması mümkün olmayan olayların anlatılması” olarak da tanımlanabileceğini ifade eder. Belli bir tanım yapmaktan kaçınır.¹⁵

¹⁰ Rasim Özdenören, *İmkansız Öyküler*, İz Yayıncılık, İstanbul 2009.

¹¹ Fadime Özkan, “Elli Yıldır ‘Ân’ın Peşindeyim”, *Yeni Şafak*, 17 Ağustos 2005.

¹² Aynı yer.

¹³ Aynı yer.

¹⁴ Rasim Özdenören, *Yazı, İmge ve Gerçeklik*, İz Yayıncılık, İstanbul 2002, s. 146.

¹⁵ Mavera, “Hikaye Üstüne Oturum”, Sayı: 46, Eylül 1980, s. 51.

“Öykü” teriminin dilimizde adlandırılması meselesinde ise, Özdenören, “hikaye” ile “öykü” terimlerini birbirinden ayırır. Girişte belirttiğimiz gibi, dilimizde, öykü türünün farklı şekillerde adlandırıldığı görülmektedir. Özdenören, bu meseleyle ilgili olarak, “Ben, öykü kelimesiyle eski hikaye tarzından farklı olan şimdiki modern edebiyatta söz konusu türe karşılık gelen bir kavramı ifade ettiğimi düşünüyorum.” demekte ve “hikaye”yi özetlenebilen, öyküyü ise özetlenemeyen, bir başkasına anlatılamayan bir edebi tür olarak gördüğünü belirtmektedir.¹⁶ “Hikaye” geleneksel dönemlerin anlatısıdır ve özetlenebilir; “öykü” modern zamanların anlatısıdır ve özetlenemez. Bu genellemelerden hareket eden yazar, Ömer Seyfettin’in yazdıklarını “hikaye”, Sait Faik’in -özellikle yazı hayatının son döneminde- yazdıklarını ise “öykü” olarak değerlendirmektedir.¹⁷

2. Anlam ve Amaç

Rasim Özdenören, edebiyatla medeniyet arasındaki ilişkiden sürekli olarak bahsetmiş, ortaya konulan eserle, onun yazarının bağlı bulunduğu medeniyet arasındaki bağlantıya sık sık değinmiştir. Rasim Özdenören tarafından kaleme alınan *Mavera* dergisi çıkış duyurusunda, “Biz, edebiyatı, amacı kendinden ibaret kalan bir çalışma alanı olarak görmüyoruz. Tarihte hiçbir uygarlık, ilkin bir edebiyat hazırlığı geçirmeden, kelimeleri tamamlamadan, yani düşünce söze, söz de eyleme dönüşmeden, var olma ortamına kavuşmamıştır. Her uygarlık kendi değer yargılarının, erdem anlayışının ilkin yerleşmesini, sonra da yayılmasını ve yaygınlaşmasını edebiyatın aracılığına borçludur.”¹⁸ denilmektedir.

Özdenören, yazı'nın asıl işlevinin “hayatta içkin bulunan anlamın keşfedilmesi” olduğunu söyler.¹⁹ Gene bu doğrultuda bir örnek vermek gerekirse, yazar, *Mavera* dergisinin yayınladığı *Afganistan Özel Sayısı*'ndan bahsederken, bir edebiyat dergisinde böylesi bir konuyu işlemenin doğru olup olmadığını soranlara, “Eğer Afganistan meselesi bizim işimiz değilse, bizim bu dünyada başka ne işimiz olabilir?” diye cevap verdiklerini aktarmıştır. “Siyaseti edebiyattan, edebiyatı kültürden, kültürü toplumsal yaşantının bir başka alanından ayırmaksızın düşününüz.” diyen yazar, edebiyatı hayatın derin anlamıyla ilişkili gördüğünü söylemektedir.²⁰ Tam bu noktada, yazarın, öyküleriyle insanlara, kendi inançları doğrultusunda mesajlar verme düşüncesinde olup olmadığını sormamız gerekmektedir. Rasim Özdenören, “Ben, güdümlü mesaj sahibi olmayı hiç aklımdan geçirmedim.”²¹ diyerek, edebiyatın, bir medeniyetin dili oluşu ya da edebiyatın hayatın derin anlamını keşfetmeyi amaçlaması ile öyküde belli bir

¹⁶ Remzi Matur, “Rasim Özdenören’le Öykü Üzerine”, *Hece*, Sayı: 89, Mayıs 2004, s. 67-68.

¹⁷ Agy., s. 69.

¹⁸ Rasim Özdenören, “*Mavera* Dergisi Çıkış Duyurusu”, *Yediiklim*, Sayı: 107-108, İstanbul, 1999, s. 24.

¹⁹ Rasim Özdenören, *Yazı, İmge ve Gerçeklik*, İz Yayıncılık, İstanbul 2002, s. 56.

²⁰ Cevdet Karal, Ömer Erdem, “Rasim Özdenören’le”, *Kaşgar*, Sayı: 20, İstanbul, 2001, s. 172.

²¹ Remzi Matur, “Rasim Özdenören’le Öykü Üzerine”, *Hece*, Sayı: 89, Mayıs 2004, s. 71.

mesaj verme gayreti içinde olmasının farklı şeyler olduğunu ima etmektedir. Özdenören, 1980 yılında kendisine sorulan “Yeni yetişen kuşaklar, her şeye saltık tebliğ açısından bakmak alışkanlığı kazanıyorlar. Belki sevindirici sayılması gereken bu durum karşısında, öykünün tavrı ne olmalıdır? Yani bir tebliğ aracı olarak öykü bizi nereye değin götürebilecektir? Bu açıdan yararlanabilecek miyiz öyküden?” sorusuna olumsuz cevap vermektedir. Ancak aynı söyleşide, yazar, “...öyküyle başka şeylerin verilebileceğini de zamanla anladık.”²² demektedir. Birbiriyle çelişiyormuş gibi gözükken bu ifadeler, Özdenören’in öyküde sadece “anlatma”yı amaçlıyor oluşuna işaret etmektedir.

Özdenören, öyküyü, doğrudan bir tebliğ aracı olarak görmemekte, öykünün “sergileyici”liğinden bahsetmektedir. “Sergileyicilik”, okurun yorum gücüne karışmadan, okuru yönlendirmeden, Özdenören’in öykü tanımındaki gibi, sadece anlatmayı denemekten ibarettir. Olup bitenleri okurlara göstermek, bundan öteye geçmemektedir. Alim Kahraman, “Sabahın Seher Vaktinde Aman” adlı öyküden bahsederken, yazarın bu sergileyici vasfına dikkat çeker: “Yazar sergiliyor bunu orada. Yani babayı ne kötülüyor, ne de örnek insan olarak sunuyor. Sergiliyor. Bu budur diyor. (...) Bu tabloyu sahipsiz bir şekilde sergiliyor olması, yazarın müdahaleci tarafıdır aslında.”²³ Kahraman, yazarın olayları sadece sergiliyor olmasının bile bir tür müdahale olduğunu söylerken, Özdenören’in öyküyle “bir şeyler vermek”ten neyi kastettiğini de bir bakıma açıklamış olmaktadır. Belli bir yorum, belli bir mesaj verme kaygısı bulunmasa da, yazar, hayattan seçtiği, okura anlattığı sahnelerle, hayatın derin anlamına, topluma, dünyaya, insana ilişkin kimi gerçekleri okura hissettirmiş olmaktadır.

Özdenören, öyküleriyle neyi amaçladığını, bir söyleşide açıkça ifade etmiştir: “Ben, bu öyküler okuduğu zaman, insan kendisini yücelmiş hissetsin istiyorum. Ruhun yüceltiğini, beyinsel olarak yüceltiğini hissetsin istiyorum. (...) bütün bu öykülerde verilmek istenen bir şey var. İnsan kendisinin yüce bir mahluk olduğunu bilsin ve bu öyküleri okuduğunda yücelmiş olduğunu hissetsin.”²⁴ Özdenören’in öykülerinde neyi hedeflediğine dair, başka açıklamalar yaptığı da görülmektedir. “Bizim öyküler için yapılan bir toplantıda, Emine Işınso dedi ki; bu öyküler insanın içine kurşun gibi oturuyor. İşte benim söyletmek istediğim bu.”²⁵ cümleleri, yazarın okurlarında yaratmak istediği estetik tesirin boyutlarına işaret etmektedir. “Öykünün Bendeki Karşılığı” başlıklı yazısında, Özdenören, “...yazmayı, aktarmayı, başka hiçbir vasıta ile aktarmayı başaramayacağınız öyle bir şeyle karşı karşıya bulunuyorsunuz ki, orada yalnızca tek bir şey kalıyor elinizde: öykü. Ancak onun dilini kullanarak demek istediğinizi başkasına aktarabiliyorsunuz.”²⁶ diyerek, öykünün kendine özgünlüğüne, kendine

²² Yaşar Kaplan, “Rasim Özdenören’le Bir Konuşma”, *Mavera*, Sayı: 46, Eylül 1980, s. 68.

²³ Alim Kahraman, *İşyan Kelimeler*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2007, s. 195.

²⁴ Cevdet Karal, Ömer Erdem, “Rasim Özdenören’le”, *Kaşgar*, Sayı: 20, İstanbul, 2001, s. 156.

²⁵ Agy., s. 164

²⁶ Rasim Özdenören, *Yazı, İmge ve Gerçeklik*, İz Yayıncılık, İstanbul 2002, s. 147.

mahsus bir tür oluşuna dikkat çekmektedir. Aşağıya alacağımız satırlar, yazarın bu konudaki yaklaşım biçimini çok net biçimde ortaya koymaktadır:

“Bir lise öğrencisi olarak, o tarihlerin ve halen sıradan herkesin paylaştığı orta malı siyasal görüşleri kabullenmiş biri sıfatıyla kaleme aldığım yazılar da, her şeye rağmen, ‘meselesi olmak’ın anlamını hissettiriyordu. Fakat ben, bu anlamdaki siyasanın öyküyü berbat edeceğini düşünüyordum. Öyküyü örselemeden siyasanın öyküye nasıl yedirilebileceğini öğrenebilmem için fırınlar dolusu ekmek yemem gerekecekti meğer!”²⁷

Görüldüğü gibi, Özdenören, öykü yazarken, insanın yeryüzündeki konumunu kavraması, okuyucunun estetik bir tatmine ulaşması, hayatın derin anlamının keşfedilmesi gibi amaçlara sahiptir. Mesaj vermek veya okurlara bazı bilgiler tebliğ etmek gibi hedeflerin ise, öyküyü öykü olmaktan çıkaracağını düşünmektedir.

3. Konu

Rasim Özdenören, öykü yazarken gerçek olgulardan yola çıktığını söylemektedir. Dahası, gerçek olgulara dayanmayan hiçbir hikaye yazmadığını belirtmektedir.²⁸ “Çatışma” adlı öyküsünde, toplumdaki flört etme olgusu üzerinde duran Özdenören, flörtün toplumsal bir olgu olması hasebiyle bu konuya yönelmiştir. “Çatışma”yı söz konusu ederek, yazar, “Burada şimdi aslında toplumumuza bir ayna olabilecek, bu bir kişiye, bu olaya münhasır kalmayıp bütün bir toplumu ilgilendiren bir olay var, o halde bu yazmaya değer. Ben, bizim toplumumuzun temel, sosyal müessesesi olmayan şeyleri yazamıyorum.”²⁹ der.

Özdenören, yazdığı öyküler üzerinde, şahsi kültürünün etkisi olduğunu söylemektedir. Şahsi kültür ifadesini şöyle açıklar: “... öykülerin tümünde bizim şahsi kültürümüzün payı var. Bu kültür kelimesini yanlış anlamamak lazım. Bilgi anlamında söylemiyorum. Kültür bizi oluşturan, hayatımıza anlam veren her şey anlamında söylüyorum. Bizim kültürümüzün hasılası olarak...”³⁰ Bir yazarın verdiği eserler üzerinde, onun kendi birikimlerinin, doğup büyüdüğü çevrelerin tesiri olması doğaldır. Bu kültür içerisinde, tasavvufun büyük rolü vardır. Özdenören öykücülüğünün en önemli özelliklerinden birisi tasavvufi arka plana sahip olmasıdır. Rasim Özdenören de öykülerinin hepsinin alt yapısında tasavvufun bulunduğunu bildirmektedir.³¹ Tasavvufi düşüncelerin, Özdenören'in öykülerine, bir elmanın içine yayılmış şeker gibi yayıldığını ve belli bir konu olarak yer almaktansa, daha çok bir öz, bir istikamet olarak bulunduğunu zikretmek doğru olacaktır.

²⁷ Age., s. 36.

²⁸ Yaşar Kaplan, “Rasim Özdenören’le Bir Konuşma”, *Mavera*, Sayı: 46, Eylül 1980, s. 61.

²⁹ Alim Kahraman, *İşyan Kelimeler*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2007, s. 194.

³⁰ Ali Haydar Haksal, “Rasim Özdenören’le Öyküsü ve Sanatı Üzerine Bir Konuşma”, *Yediiklim*, Sayı: 107-108, İstanbul, 1999, s. 65.

³¹ Murat Tokay, “Bu Öykülerde İmkansız Anlatmayı Denedim”, *Zaman/Kitap Zamanı*, 9 Mart 2009.

Özdenören'in başından beri bir "yerlilik" arayışı içinde olduğu, edebiyatımızın geçmiş dönemlerini, eserlerini, yerlilik bakış açısıyla değerlendirmeye çalıştığı görülmektedir. Bize özgü kimi değerlerin edebiyatımızda hak ettiğiince işlenmemiş olmasından rahatsızlığını zaman zaman dile getirmiştir. Nitekim yazar, Ramazan ayının edebiyatımızda gerçek anlamıyla yansıtılmadığından bahsetmektedir:

"Ben bir şeye şaşıyorum: nasıl oluyor da, rutini böylesine alt üst eden günlerin bir edebiyatı yapılmamıştır. Ramazan üzerine yazı yazmaktan, onun kutsallığı üzerine fikir dermeyeran etmekten söz açmıyorum. Ramazan günlerini içselleştirmiş bir edebiyatın var olmadığından söz ediyorum. Ramazan veya oruç, bazı öykülerde veya romanlarda bir süs olarak, bir tabiat manzarası olarak yer almış olabilir. Fakat bu durum dışsal bir olaydır: (...) Bir romanda, bir öyküde, olayların beklenen kurguları içinde, kendi mantık örgüleri doğrultusunda gelişmelerini sürdürürlerken, araya Ramazan'ın girmesiyle vuku bulan değişimin beklenen gelişmeleri etkilemesi durumu... işte bu durumu anlatan, bu durumu içselleştirmiş olan bir öykümüzün veya romanımızın bulunmadığını ileri sürüyorum."³²

Özdenören'in, öykü konularını seçerken ya da belirlerken, böylesi bir bakış açısına sahip olması önemlidir. Uzun dönemler ihmal edilmiş kendi kültürümüze ait bir bakışın, bir anlayışın, Özdenören öykülerinde işlenmeye çalışıldığı görülmektedir.

Yazarın, öykülerinde trajik olanı, çatışmaya dayalı olanı, dramatik olanı öyküleştirmeye gayret ettiği dikkat çekmektedir. "Bazıları Müslüman insanda trajik fenomen olmaz görüşünde. Ben bu konuda tam aksi görüşe sahibim. Trajik olan Müslüman insanın yaşantısında baştan beri varolagelmıştır. Trajik olan son çözümlemede bir seçme karşısında bulunmaktır. İnsan da neticede karşısında bir seçme meselesi olan varlıktır. Fakat seçtikten sonra her şey bitiyor mu? Asıl trajikseme ondan sonra başlıyor." diyen yazar, Müslüman olmanın kişiyi trajik olana uzak tutamayacağı görüşündedir. "Sen şunu diyemezsin. Mümin insan için her şey önceden seçilmiştir ve onun yolu açılmıştır! Hayır böyle değil. Eğer böyle olsaydı, savaşı nasıl açıklayacaktık? Yani Müslümanın hem kendi iç çatışmasından doğan savaşı, hem de birbiriyle olan savaşı. Biz bu çatışmayı kendi yerli, sıradan, basit insanımızda da gördük. O insan, imanına rağmen sürekli sırat-ı müstakim üzere kalamıyor. Onun öyküsünün yazılmaya değer yanı da buradan doğuyor."³³ Yazar, *Köpekçe Düşünceler* adlı teorik eserinde, bu konuya ağırlık vermiş, "çatışma"nın ne şekilde meydana gelebileceğine dair düşüncelerini dile getirmiştir.³⁴

Rasim Özdenören, öykü yazar ve İslami hassasiyeti olan gençlerin ufkunu

³² Rasim Özdenören, *Yazı, İmge ve Gerçeklik*, İz Yayıncılık, İstanbul 2002, s. 106-107.

³³ Remzi Matur, "Rasim Özdenören'le Öykü Üzerine", *Hece*, Sayı: 89, Mayıs 2004, s. 71.

³⁴ Rasim Özdenören, *Köpekçe Düşünceler*, İz Yayıncılık, İstanbul 1999, s. 90-101.

açacak, endişelerini giderecek kimi meseleleri de “poetikası” olarak gördüğü³⁵ *Ruhun Malzemeleri*'nde tartışmıştır. Müslüman öykücülerin hangi konuları anlatıp hangi konuları anlatamayacakları gibi bir problemin bulunmadığını, böyle-sine bir otosansürün gereksiz olduğunu söylemiştir: “Müslüman sarayı anlatır da çöplüğü anlatamaz demekten daha saçma bir kısıtlama düşünülemez. Ne ki müslümanın saraya da, çöplüğe de yaklaşırken bakışlarına geçirdiği bir tavır vardır ki, işte asıl bunun üstünde durulmalıdır. Bu, müslümanca tavidir. (...) İyi ama bir insan ‘müslümanca tavır’la rahat rahat meyhaneye, yatak odalarına girebilir mi? Girmesi gerekiyorsa niçin girmesin?”³⁶ Bu açıklamaların, öykü yazarın ve dini hassasiyetlere sahip olan genç yazarların, neyi nasıl yazacakları konusunda ufuk açıcı olduğunu söylemek mümkündür. Bu minval üzere, “Kur’an’da kafirlerin ve günahkarların anlatıldığı pasajlar da önemli bir yer tutuyor. Yani bazılarımızın zannettiği gibi, Müslüman yazar hep olumlu şeyler ve mümin kişilerle sınırlı değildir.³⁷” diyen yazar, edebi eserle “hidayet romanı” arasında fark gördüğünü ifade etmiş, kendi yazdıklarının “hidayet romanı”na dönüşmesini istemediğini belirtmiştir.³⁸

Özetle söylemek gerekirse, Özdenören, öykülerinin konularını belirlerken toplumdaki gerçek olgulardan hareket etmektedir. Öykülerinde tasavvufu bir öz, bir genel çerçeve olarak işlemektedir. Toplumun kendi kültürüne ait unsurları eserlerine yansıtmaya çalışmakta, insanın trajik olan karşısındaki konumunu/durumunu anlatmayı öncelemekte, cevaplarını bulmuş olsa da, müslümanın da çelişkilerinin olabileceğine dikkat çekmektedir. Öykü yazar kişi, İslami hassasiyetleri sebebiyle belli konu ya da mekanlardan uzak durmalı, her şeyi ve her yeri, elbette müslümanca bir tavır içinde anlatabilmelidir.

4. Öykünün Kendi İç Mantığı

Özdenören, öykücünün kahramanları üzerinde keyfi tasarruflarda bulunamayacağı görüşündedir. Sanat eserinin kendi iç mantığı vardır ve bu öykücüyü denetler. Söz konusu iç mantık sağlanmadığı takdirde eser inandırıcılığını yitirir. “...edebiyat ürününün gerçeği ile hayatın gerçeği aynı olsalar bile, onları inandırıcı kılan kendine özgü mantıklarıdır. Yaşadığımız reel hayatın mantığı, biz ona hazırlıklı olsak da olmasak da, kendisini bize zorunlu olarak kabul ettirir. Oysa edebiyat ürünündeki mantığı biz ancak onun özgül şartları içinde kabul ederiz. Ürünün kendisi kendi iç mantığını bize kabul ettirmek zorundadır.”³⁹ İnandırıcılığı sağlayabilmek için, yazarın, eserin kendi içinde tutarlı bir mantık geliştirmesi gerekmektedir. Sait Faik bunu başarmış bir öykücüdür. “Sait Faik gibi yazarlar, öyle bir bağlam içinde odanın kapısının açıldığından, içeriye rüz-

³⁵ Ali Haydar Haksal, “Rasim Özdenören’le Öyküsü ve Sanatı Üzerine Bir Konuşma”, *Yediiklim*, Sayı: 107-108, İstanbul, 1999, s. 66.

³⁶ Rasim Özdenören,; *Ruhun Malzemeleri*, Risale Yayınları, İstanbul 1986, s. 144.

³⁷ Yaşar Kaplan, “Rasim Özdenören’le Bir Konuşma”, *Mavera*, Sayı: 46, Eylül 1980, s. 75.

³⁸ Alim Kahraman, *İşyan Kelimeler*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2007, s. 197.

³⁹ Rasim Özdenören, *Köpekçe Düşünceler*, İz Yayıncılık, İstanbul 1999, s. 105.

garla birlikte bir ağacın girdiğinden, ağacın arkasından bir kuşun, kuşun arkasından bulutun girdiğinden bahseder ki (Yılan Uykusu), sizin ben bunlara inanmıyorum demeniz gülünç kaçır.”⁴⁰

Rasim Özdenören'in öykünün kuraldan önce geldiğini söylemesi, öykü anlayışını ortaya koyan en önemli cümlelerdendir. Öykünün de kendine mahsus kuralları vardır. Fakat bu kurallar, eserden önce değil sonradır.⁴¹ Dolayısıyla, bütün bu değerlendirmeleri, bu hüküm ışığında düşünmek gerekmektedir.

5. Kısalık ve Yoğunluk

Öykü türü, yapısı gereği kısa ve yoğun bir anlatımı gerektirmektedir. Özdenören de, zaman zaman genelde yazı'nın, özelde ise öykünün kısa ve yoğun olanını tercih eder: “Yazının kısa olanını seviyorum. Lafı dolandırmadan anlatabilenini... öyküde olsun, denemede olsun, kitapçı tezgahlarında karıştırdığım kitaplarda ilk dikkat ettiğim şey ne kadar kısa olduğu... Ne kadar kısaysa, sanki kandırması o kadar ortaya az olur; ne kadar kısaysa hedefine isabeti o kadar fazla olur, diye düşünüyorum.”⁴² Öykünün ya da yazının kısa olması, içindeki anlamın çoğaltılmasını, okuyucu tarafından metnin çoğul anlamlarda algılanmasını sağlamaktadır. Yazar, yoğunluğu ise kısalıktan ayrı düşünmekte ve yoğunluğun da yazı için gerekli bir özellik olduğunu belirtmektedir.

Özdenören'in öykülerinde ön plana çıkan özelliklerden biri, şüphesiz bu “yoğunluk”tur. Sanatçı, ilk okunuştaki künhüne erilemeyen, okur tarafından çoğul olarak algılanabilecek öyküleriyle dikkat çekmektedir. Yazar kendi öyküleri için, “Bunlar çok kısa ama çok emek harcanmış öyküler. Bizim üzerimizde çoğu eleştiriminin mutabık kaldığı bir şey var. Bu öykülerde ne eksik bir kelime ne fazla bir kelime var diyorlar.”⁴³ sözleriyle öykülerindeki kelime işçiliğini, yoğunluğu önemseydiğini, “kısa”lığın ne kadar çok emek gerektiren bir özellik olduğunu da vurgulamaktadır.

6. Farklı Okumalara Açık Olmak

Özdenören, kendini kolay kolay ele vermeyen, farklı biçimlerde okunmaya/anlaşılmaya müsait olan, herkesin kendine göre bir sonuç çıkarabileceği, hiçbir okumanın nihai yorum olarak görülemeyeceği öykülerin/metinlerin önemine işaret etmektedir. Öykü, okura yorum payı bırakmalı, ucu açık mesajlar vermelidir. “Kur'an gibi, iç içe anlam katmanlarıyla yüklenmiş olduğu önceden bilinen metinleri bir yana bırakalım; insan elinden çıkmış ürünler bile, her defasında yeni okumalara ihtiyaç duyuyor. Kendinde, yeni okumalara ihtiyaç duyurmayan bir eserle karşı karşıya bulunduğumuzu hissettiğimiz anda, eğer bizim şahsımızdan kaynaklanan bir kusurla malul bulunmuyorsak, o eserin yeni-

⁴⁰ Aynı yer.

⁴¹ Rasim Özdenören, *Ruhun Malzemeleri*, Risale Yayınları, İstanbul 1986, s. 144.

⁴² Rasim Özdenören, *Yazı, İmge ve Gerçeklik*, İz Yayıncılık, İstanbul 2002, s.91.

⁴³ Murat Tokay, “Bu Öykülerde İmkansız Anlatmayı Denedim”, *Zaman/Kitap Zamanı*, 9 Mart 2009.

den okunmaya değmediğini, hatta okumaya değmediğini hemen söyleyebiliriz.⁴⁴ cümleleri, yazarın edebi eserden ne beklediğini göstermektedir. Sanatçının konuyla ilgili görüşleri, aşağıya alacağımız pasajda açıkça ifade edilmektedir:

“Yazı da (şiir, öykü, piyes vb.) yalnızca kelimelere dökülmüş olan unsurların münferit parçaları olarak değil ve fakat yazıya geçirilmemiş olan unsurlarıyla birlikte bir bütün olarak algılanıp kavranır. Okuyucu ne denli zengin bir bilgi ve tecrübe birikimine sahipse onun okuduğu yazıyı kavrama gücü de o oranda genişlemiş, zenginleşmiş olur. Bu durumun en kaba örneğini tamamlanmamış bir cümledeki üç nokta bitirişyle verebiliriz. Bu anlamda, fakat yazının tümünde görünmeyen biçimde iç noktalara yer verilir. İşte oraların nasıl tamamlanacağı okuyucunun ferasetiyle belirlenir. Aslında, bu anlamda içinde boşluk barındırmayan bir yazı çığ ve yavan durur: okuyucuya hiç düşünme ve hayal kapısı açmadığı için; okuyucu yerine yazarın kendisinin araya girmesine yol verdiği için! Oysa bir yazı, okuyucunun yorum çeşitlemesine imkan tanıdığı ölçüde zenginleşmiş, çoğalmış, süreklilik kazanmış olur.”⁴⁵

Yazarın, metnin farklı okumalara açık olması konusunda Kur'an'da anlatılan hikâyelerden ilham aldığı görülmektedir: “Kıssalar anlatılırken kimi zaman sahneler arasında uzun boşluklar bırakılıyor. Fakat o kıssa tamamlandığı zaman biz, anlatılmayan kısımlarda neler olduğunu tahayyül edebiliyoruz.”⁴⁶ Kur'an bir yerde okurunun ferasetine güvenmekte, bazı boşlukları okurun doldurmasını istemektedir. Bu da, çoğul okuma olarak düşünebileceğimiz açık uçlu öykü anlatımına denk düşmektedir.

7. Öykü ve Diğer Türler

Özdenören, öyküyü şiirle ve romanla zaman zaman kıyaslama gereği duymuştur. “Şiir şiir, öykü öyküdür. Bir öyküde şiiriyet unsuru olabilir. Şiiriyet unsuru olması o ürünü şiir yapmaya yetmez. Şiirin kendi kalıpları vardır. (...) Öykü anlatıma yönelir. Öykü şiire, şiir de öyküye özendiğinde kendi öz niteliklerini kaybedecekleri için değerlerini de kaybetmiş olurlar.”⁴⁷ diyen Özdenören, öyküyle şiir arasında kimi ortaklıklar olsa da her ikisinin de farklı kanallarda aktığını, kendilerine mahsus kuralları olduğunu belirtmektedir.

Yazar, 2009'da yayımladığı *İmkânsız Öyküler*'deki şiirsellik etkisi için kendisine sorulan bir soruya, “Şiir formunu gerektiren öyküler de oldu. Edebiyat türü olarak öykü ile şiir birbirinden farklı olabilir, ama felsefi olarak bakıldığında bunların hepsi şiirdir. Edebiyatta tür olarak ayırdığımızda bunlar öykü ama felsefi açıdan, ontik açıdan baktığında bunların varlık tarzı zaten şiirdir. Bazılarında şiir tadı da olabilir. Bunları inkar etmenin bir anlamı yok.”⁴⁸ şeklinde cevap

⁴⁴ Rasim Özdenören, *Yazı, İmge ve Gerçeklik*, İz Yayıncılık, İstanbul 2002, s.101.

⁴⁵ Age., s.75.

⁴⁶ Yaşar Kaplan, “Rasim Özdenören'le Bir Konuşma”, *Mavera*, Sayı: 46, Eylül 1980, s. 75.

⁴⁷ Cevdet Karal, Ömer Erdem, “Rasim Özdenören'le”, *Kaşgar*, Sayı: 20, İstanbul, 2001, s. 143.

⁴⁸ Murat Tokay; “Bu Öykülerde İmkânsız Anlatmayı Denedim”, *Zaman/Kitap Zamanı*, 9 Mart 2009.

vermektedir. Özdenören, öykü türünün şiirle bağlantısını kabul etmekte fakat iki türün de kendisine mahsus kurallarının olduğuna dikkat çekmektedir.

Öykü ile roman arasında da mukayeseler yapan sanatçı, “Hikaye, nüansları yakalama sanatıdır. O, roman gibi bütün bir hayatı topuyla kucaklamaz, hayatın bir enstantanesini tespit eder, sonra o enstantaneyi seri bir üslupla önümüze serer.” der. Romanın imkanları geniş, öykünün imkanları nispeten daha dardır. Yazar, romanı eski sanatlardan destana benzetirken, öyküyü o destandan bir fragmana benzetir. Romanın bir savaş alanı olduğunu, oysa öykünün bir düello sahnesi olduğunu belirtir.⁴⁹ Özdenören, öykünün romana göre daha zor bir edebi tür olduğunu söylemektedir.⁵⁰

Öykünün romana sıçrama tahtası olarak görülmesinden rahatsız olan yazar, romanla öykü arasındaki farkın boyut olmadığını, olay örgüsü olduğunu söyler.⁵¹ Ayrıca Özdenören, “uzun öykü” şeklinde adlandırılan edebi türün romandan da öyküden de başka bir tür olduğunu, kendine mahsus kurallarının bulunduğunu belirtir: “Uzun öykü bence, ne romana bir atlama taşıdır, ne de öykünün azmanlaşmış halidir. O da, 'kendi'si olarak öyküdür.”⁵²

Kısacası, Özdenören, öykü ile diğer türler arasında bağlantılar olduğunu kabul etse de, öykünün kendine mahsus kurallarına vurgu yapar. Bu türün kendi sınırları içerisinde kalarak kendi varlığını koruyabileceğine inanır.

8. Öykü ve Modern Zamanlar

Özdenören, öykünün modern zamanların bir formu olduğunu söylemekte, “Uzun metinler okumaya vakti olmayan insanlara bir şeyler okutabilmek için icat edilmiştir kısa öykü.”⁵³ demektedir. Ayıca yazar, öykünün kendi kültürümüze yabancı bir tür olduğunu, Batı medeniyeti içerisinde üretildiğini, diğer Batılı enstrümanlar gibi, sinema, radyo, televizyon, otomobil gibi, öykünün de bize yabancı bir kültürü aşlamak için kullanıldığını belirtmiştir.⁵⁴

Özdenören, modern zamanlarda, sinema, radyo, televizyon gibi aygıtların edebiyata rakip olmaya başladıklarını söylemektedir: “(Bu) araçlarla meydana getirilen sanatlar edebiyatın yerine geçmeye başladı, belki bir ölçüde (büyük ölçüde) insanları edebiyatla ilişki kurmaktan vazgeçirdi. Çünkü bu sanatlar insanlara kolay yoldan ve hemen her ortamda ulaşma imkanına sahip bulunuyordu. Bir sinema filmi insanları yüzlerce sayfalık bir roman okuma külfetinden kurtarıyordu.” Bu noktada, bir nefis müdafaası pozisyonuna giren edebiyatın, kendini kurtaracak, kendini yeniden var edecek bir bilince ulaşması söz konusu olmuştur: “Edebiyat ...bir kelime sanatı olarak başka bir sanatın diline dönüştürülemez olması gerektiğinin bilincine vardı. Yazı, artık edebiyat sanatları için, (şiir, öykü, roman, başka her türlü yazı) için, salt bir tutanak işlevi olmanın ötesinde bir işlev yüklenmiş oldu; o da yazı ile ifade edilen sanatın, başka sanatların dili-

⁴⁹ Rasim Özdenören, *Ruhun Malzemeleri*, Risale Yayınları, İstanbul 1986, s. 138-139.

⁵⁰ <http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=24227>

⁵¹ *Mavera*, “Hikaye Üstüne Oturum”, Sayı: 46, Eylül 1980, s. 54.

⁵² Fadime Özkan, “Büyük Hikaye Yazılamaz Olandır”, *Yeni Şafak*, 8 Şubat 2000.

⁵³ Murat Tokay, “Bu Öykülerde İmkansız Anlatmayı Denedim”, *Zaman/Kitap Zamanı*, 9 Mart 2009.

⁵⁴ *Mavera*, “Hikaye Üstüne Oturum”, Sayı: 46, Eylül 1980, s. 54.

ne dönüştürülemez oluşu ya da yazı ile ifade edilen sanatın başka sanatların diliyle (görsel ya da sözel bir dille) ifade edilemez biçimde algılanması ve artık ürünlerin bu doğrultuda inşa edilmesi..."⁵⁵

Edebiyatın; sinemanın ya da başka görsel sanatların dilini taklit etmesi ve ya ona yaklaşması bir yana, kendini var edebilmesi için, başka bir sanatın diline dönüştürülemez bir gayret içinde olması gerektiğini savunan yazar, kendi öykülerini de bu minval üzere yazmaya gayret etmiştir. Sinema diliyle daha kolay aktarılabilir bir "öz", neden öykünün ya da edebi bir başka türün anlatım imkanlarıyla kendini var etsin? Özdenören'in çıkış noktasını, büyük oranda bu soru oluşturmaktadır. Öykü türünün hayatiyetini koruyabilmesi, kendine diğer sanatlar ve edebi türler arasında bir yer açabilmesi için, yukarıdaki bölümlerde sözünü ettiğimiz "özetlenemez"lik niteliğini ön plana çıkarması gerekmektedir.

Özdenören'e göre, modern dünyada her şeyi etkileyen ve değiştiren "hız", edebiyatı da, öyküyü de etkileyecektir:

"Hız, aslında sınaî devrimle insanın gündelik hayatını etkilemeye başlamıştır. Şimdi bilgisayarla hız, daha da hız kazanmıştır. Hız, artan bir ivmeyle yükselmektedir. Bunun neler getireceğini şimdiden kestirebilmek imkansızdır. Ancak insanoğlunun hiç aklında hayalinde olmayan şeyler yaşayacağını söyleyebiliriz. Nitekim bu gün bizim yaşadıklarımız, elli yıl öncesinde bile hayal edilemiyordu. Yüz yıl önceki nesle bizim bu gün ulaştığımız gerçeklikler anlatılsa, deli saçması gözüyle bakılırdı. Ben, sanal ortamın kendine özgü bir edebiyat ortaya çıkartacağına kaniim. Şu anda bunun belirtileri bile görünmüyor, ama çıkacak böyle bir edebiyat. Bunu da bazılarının düşündüğü gibi hayıflanacak, kınanacak, esef edilecek bir olgu olarak görmüyorum. Her nesil, kendi şartını yaşıyor ve kendi şartının edebiyatını, bilimini, ahlâkını vaz ediyor."⁵⁶

Özdenören, yaşadığımız dünyada, her şeyin varlığını tehdit eden hızlı değişimin, edebiyatı ve öyküyü de şekillendirdiğini fark etmiş, bu duruma karşı edebiyatçıların ve öykücülerin nasıl bir tavır takınmaları gerektiği konusunda kayda değer düşünceler dile getirmiştir.⁵⁷

SONUÇ

Rasim Özdenören, öykü yazmaya başladığı günlerden itibaren bu tür üzerinde düşünmüş, öyküye ilişkin denemeler kaleme almış, kendisiyle yapılan söyleşilerde konuyla ilgili düşüncelerini dile getirmiştir. Böylece çeşitli yayın organlarında ya da kitaplarında dağınık olarak kalmış da olsa, kendine mahsus

⁵⁵ Rasim Özdenören, *Köpekçe Düşünceler*, İz Yayıncılık, İstanbul 1999, s. 108-109.

⁵⁶ Fadime Özkan, "Elli Yıldır 'An'ın Peşindeyim", *Yeni Şafak*, 17 Ağustos 2005.

⁵⁷ Rasim Özdenören'in öykücülüğü ile ilgili olarak ayrıca bk. Necip Tosun, *Türk Öykücülüğünde Rasim Özdenören*, İz Yayıncılık, İstanbul 1996. Ali Haydar Haksal, *Rasim Özdenören -Ruh Denizinden Öyküler-*, İnsan Yayınları, İstanbul 2008. Kâmuran Eronat, *Türk Hikâyeciliği ve Rasim Özdenören*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniv., Elazığ 1995. Nusret Kılıç, *Rasim Özdenören'in Öykülerinde İnsan*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniv., Kırıkkale 1997. e. Derya Tuyan, *Rasim Özdenören'in Hikayeleri ve Hikayelerindeki Karakterler*, Lisans Tezi, Ankara Üniv., Ankara 2002. Meral Demirel, *Rasim Özdenören'in Öykülerinde Kişilerin Dünyası*, Lisans Tezi, Ankara Üniv., Ankara 2005.

bir “öykü poetikası” oluşturmuştur. Öykü üzerine ve kendi öyküleri üzerine düşünmüş olması, zaman içinde tekrara ya da çelişkilere düşmesine de engel olmuştur.

Özdenören’in kırk yıl boyunca öyküye ilişkin dile getirdiği görüşler tarandığında, düşüncelerinde önemli bir değişiklik olmadığı, ancak entelektüel dünyasına yeni meselelerin girdiği gözlenmiştir. Dahası, yazarın kendi entelektüel dünyasındaki meselelerini denemeleri ve söyleşileri aracılığıyla okuyucularıyla paylaşmış olması, öyküyle uğraşan pek çok yazarın da önünü açmış, bu yazılar, özellikle kendisinden daha genç olan öykü yazarları için ufuk açıcı olmuştur.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, yazarın öyküleri üzerinden yapılacak olan bir “öykü anlayışı” incelemesi, burada ulaşılanlardan farklı sonuçlar da verebilir; zira edebiyatımızda, şairleriyle poetikaları arasında çelişkiler ya da uyumsuzluklar olan şairlerimiz mevcuttur.

Kaynaklar:

- » <http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=24227> (10.03.2009)
- » Akyüz, Kenan; *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, 5. bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul 1990.
- » Banarlı, Nihad Sami; *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. 2, MEB Yayınları, İstanbul 1997.
- » Cevdet Kudret; *Edebiyatımızda Hikâye ve Roman 1*, 2. bs., Ankara 1977.
- » Demirel, Meral; *Rasim Özdenören’in Öykülerinde Kişilerin Dünyası*, Lisans Tezi, Ankara Üniv., Ankara 2005.
- » Emiroğlu, Öztürk; *Türkiye’de Edebiyat Toplulukları*, 2. bs., Akçağ Yayınları, Ankara 2003.
- » Eronat, Kâmuran; *Türk Hikâyeciliği ve Rasim Özdenören*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniv., Elazığ 1995.
- » Haksal, Ali Haydar; “Rasim Özdenören’le Öyküsü ve Sanatı Üzerine Bir Konuşma”, *Yediiklim*, Sayı: 107-108, İstanbul, 1999.
- » Haksal, Ali Haydar; *Rasim Özdenören –Ruh Denizinden Öyküler*, İnsan Yayınları, İstanbul 2008.
- » Harmancı, Mehmet; “*Kargaşadan Kavramsala Kısa Öykü*”, *Hece Öykü*, Sayı: 1, Şubat Mart 2004.
- » Kabaklı, Ahmet; *Türk Edebiyatı*, C. 3, 3. bs., Türk Edebiyatı Yayınları, İstanbul 1974.
- » Kahraman, Alim; *İşyan Kelimeler*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2007.
- » Kaplan, Yaşar; “Rasim Özdenören’le Bir Konuşma”, *Mavera*, Sayı: 46, Eylül 1980.
- » Karal, Cevdet - ERDEM, Ömer; “Rasim Özdenören’le”, *Kaşgar*, Sayı: 20, İstanbul, 2001.
- » Kılıç, Nusret; *Rasim Özdenören’in Öykülerinde İnsan*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniv., Kırıkkale 1997.
- » *Konya Öykü Günleri 1*, Sempozyum Kitabı, Konya 2004.
- » Matur, Remzi; “Rasim Özdenören’le Öykü Üzerine”, *Hece*, Sayı: 89, Mayıs 2004.
- » *Mavera*, “Hikaye Üstüne Oturum”, Sayı: 46, Eylül 1980.
- » Özdenören, Rasim; “*Mavera Dergisi Çıkış Duyurusu*”, *Yediiklim*, Sayı: 107-108, İstanbul, 1999.
- » Özdenören, Rasim; *Ansızın Yola Çıkmak*, İz Yayıncılık, İstanbul 2000.
- » Özdenören, Rasim; *Çarpılmışlar*, Akabe Yayınları, Ankara 1977.
- » Özdenören, Rasim; *Çok Sesli Bir Ölüm*, Edebiyat Dergisi Yayınları, Ankara 1974.
- » Özdenören, Rasim; *Çözülme*, Edebiyat Dergisi Yayınları, Ankara 1973.
- » Özdenören, Rasim; *Denize Açılan Kapı*, Akabe Yayınları, Ankara 1983.
- » Özdenören, Rasim; *Hışirti*, İz Yayıncılık, İstanbul 2000.
- » Özdenören, Rasim; *İmkansız Öyküler*, İz Yayıncılık, İstanbul 2009.
- » Özdenören, Rasim; *Köpekçe Düşünceler*, İz Yayıncılık, İstanbul 1999.
- » Özdenören, Rasim; *Kuyu*, İz Yayıncılık, İstanbul 1999.
- » Özdenören, Rasim; *Ruhun Malzemeleri*, Risale Yayınları, İstanbul 1986.
- » Özdenören, Rasim; *Toz*, İz Yayıncılık, İstanbul 2002.
- » Özdenören, Rasim; *Yazı, İmge ve Gerçeklik*, İz Yayıncılık, İstanbul 2002.
- » Özkan, Fadime; “Büyük Hikaye Yazılamaz Olandır”, *Yeni Şafak*, 8 Şubat 2000.
- » Özkan, Fadime; “Elli Yıldır ‘Ân’ın Peşindeyim”, *Yeni Şafak*, 17 Ağustos 2005.
- » Tokay, Murat; “Bu Öykülerde İmkansız Anlatmayı Denedim”, *Zaman/Kitap Zamanı*, 9 Mart 2009.
- » Tosun, Necip; *Türk Öykücülüğünde Rasim Özdenören*, İz Yayıncılık, İstanbul 1996.
- » Tuyan, Derya; *Rasim Özdenören’in Hikayeleri ve Hikayelerindeki Karakterler*, Lisans Tezi, Ankara Üniv., Ankara 2002.